

2030. – Priče iz budućnosti četiri grada: Slavonski Brod

Kao san, a mogla bi biti java

Sjedim na keju i čekam mamu za našu ranojutarnju vikend šetnju. Sunce se tek diže nad splavima na Savi, ali već je vruće, kao i svaki dan ovog mjeseca, ljeta su postala paklena. Razmišljam jesam li trebala otići po nju, odavno je ovaj dio postao pješačka zona i ima dobar komad hoda od autobusne stanice. Super je da ovi električni busevi koji kreću s vile Igrač idu kružnom rutom kroz dan pa nisam morala po nju u brdo, samo ćemo uskočiti u bus na puni sat bi taman trebao biti ovdje. Nekad su brda oko Broda bila mjesto vikend dokolice, sad su nekadašnje vikendice stalna prebivališta jer je zimi manje magle, a ljeti ugodnije nego u gradu. Auto već odavno nemamo ni ona ni ja, s ovakvim javnim prijevozom i biciklističkim stazama za to nema ni potrebe. Čujem trenutno samo ptice i nejasni žamor ljudi koji u samostanu postavljaju izložbu.

Za posao koji me vodi po okolnim selima izvan ruta javnog prijevoza koristim komunalni auto, podsjećam se da moram obnoviti karticu. Konačno je prevladao stav da do hrane na dugi rok možemo doći samo u živom tlu gdje se organska tvar obnavlja, ali posao zna biti izazovan, jer se ponegdje teško riješiti starih navika da je bitno proizvesti što prije i što više bez razmišljanja o posljedicama. Rafinerija preko Save već odavno ne radi i ne grijemo se više na fosilna goriva pa je zrak puno čišći nego u vrijeme kad sam se rodila. Cijeli prostor rafinerije pretvoren u studentski kampus, podsjeća me na one stare čeličane u Luksemburgu s koncertnim dvoranama i društvenim centrom. Tornjevi koji nas uvijek dočekuju na obzoru kad se vraćam vlakom u grad obojani su u boje Kaira – konferencije koja je preokrenula smjer u kojem je svijet išao. Mama mi kaže da je nekada vlakom do Zagreba redovnom linijom putovala 3,5 sata, ne mogu to uopće zamisliti.

Dogovorile smo se kod Potjeha, ali čini mi se da se metal već toliko ugrijao da biram hlad. Povlačim se pod platane, još se drže unatoč poprilično sušnim godinama. Komunalac uz pomoć šumara ih postupno zamjenjuje hrastovima, računajući na evidentiran porast temperature, suše i olujnih vjetrova. Teško mogu zamisliti kej, a i grad bez tog drvoreda. Zelenilo i hlad posvuda svakako smanjuje osjećaj vrućine i olakšava disanje. Potrošnju energije sada se vrlo strogo nadzire i racionalizira, klime su nam dozvoljene samo uz zdravstvene potvrde, ali možda i bolje. Uz dobru izolaciju i rano zatvaranje u stanu je sasvim ugodno. Jutro je pa komarci još nisu krenuli, s nostalgijom se sjećam nekadašnjih čestih večernjih šetnji po keju, sada više nemam živaca za mazanje i umatanje.

Razmišljam da odemo popiti čaj u Vesnu, mislim da mama nije bila kako je otvorena, hm, je li već prošla godina dana od toga? Znam da bi joj se svidjela, nekad zapuštena i uništena zgrada koja je desetljećima nagrađivala Korzo pretvorena je u društveni centar sa zelenim krovom. Na neki način je to kruna inicijativa ljudi koji su poticali urbane vrtove, zelene krovove i fasade. Volim što nam je

novim razglednicama grad puno zeleniji nego na onim sa početka 21. stoljeća, a i na onim iz prošlog, kad su auti još vozili po Korzu. Klinci iz tehničke kulture su mrak, borave tamo satima i sve pršti od inovacija – njima je to igra, a nama pomažu u ovim danima kad su nam voda i energija ograničeni. Drago mi je da su neke firme u suradnji sa dijelovima Đure imali hrabrosti i vizije stipendirati ih i da smo konačno došli do faze da bar dio mladih ostaje ovdje. U Vesni je i popravljaraonica, sjećam se kako me je kao mladu ljutilo to kupovanje i bacanje i kupovanje i bacanje... i drago mi je da je takva vrsta konzumerizma, ali i proizvodnje lako pokvarljivih stvari postala protuzakonita, nepristojna i neprihvatljiva.

Uvijek sam gladna ujutro čim otvorim oči, no ne znam radi li u Vesni restoran na vrhu ovako rano. U javnom pozivu je bio uvjet da se koriste samo namirnice iz kruga od 100 km. Uvijek smo se smijali bakinom limunu koji se iznosio i unosio po zimi, ali sad sam zadnje limune donijela sa plantaže u Baranji, pa bi se bar čaj s limunom tamo mogao popiti. Drago mi je da to sada vodi zadruga, mislim da je ujedno i energetska zajednica, bio je to prvi uspješni mix gradskog, organiziranog građanskog i privatnog ulaganja u kombinaciju solarne elektrane i plantaže. U početku su ljudi bili malo nepovjerljivi, nije išlo baš lako, ali nakon godinu-dvije pokazalo se kao odličan pristup i sada svako mjesto ima barem jednu takvu zadrugu ili energetska zajednicu, vidjeli su što to znači pa svi hoće.

Za razliku od bezukusnog i prilično skupog mesa u trgovinama, neovisno je li argentinsko ili uzgojeno u laboratoriju, u tom restoranu se još može pojesti dobar lokalni obrok od starih sorti i pasmina. Nešto od podolca, nešto od crne slavonske svinje. Odmah mi se probudi i grižnja savjesti zbog mesa, ali tješim se da ga ne jedem više od jednom mjesečno. Plus toga dobro znam da su te stare pasmine ostale jedine koje pod ovim uvjetima mogu izdržati na pašnjacima, a i jako su korisne – ispašom čiste pašnjake od invazivnih biljaka što nam guše naše šareno cvijeće pa polja bolje upijaju višak vode kada krenu ekstremne kiše. Ta poplavna su oduvijek čuvala grad, dobro je! Poplave su postale sve češće i silnije, drago mi je da smo nakon onih poplava ranih dvadesetih konačno uspjeli prihvatiti ideju da i rijekama moramo dati mjesta, uz tehnička rješenja koja imamo. Sjećam se svoje prve „stogodišnje“ poplave u 2014. i pokušavam brojati koliko ih je bilo u tih trideset godina pa odustajem, previše ih je i miješaju mi se.

Možda uspijem nagovoriti mamu da se uključi u neku aktivnost za starije tamo gdje živi, vidjela sam čitateljski klub koji radi u suradnji s obližnjom knjižnicom. Brine me što je toliko sama. Dok smo pretvarali vikendicu u brdu u samoodrživi kutak bio je to uzbudljiv projekt, solari, otkopavanje starog bunara, toplinske pumpe. Svo troje djece smo skupili sredstva, i uz tadašnje poticaje od grada, županije i države sklopili financijsku konstrukciju. Sva sreća da smo uložili u to prije nego nam je nasljedstvo pojela inflacija.

Vidim mamu kako dolazi od Brođanke, prije nekoliko godina je postala totalna offgriderica, stalno govori kako je nepodnošljivo da je itko prati. Pristala je jednom dnevno spojiti se na obiteljsku mrežu i poslati poruku, ima još pretpotopni pametni telefon, ali sad govori da je zamaraju ti dnevni prijavci. Gledam točkice na ekranu koji mi pokazuju gdje mi je 5 najvažnijih ljudi, dijeljeno vozilo za teren i električni bicikl na punjenju, kada mi se uključuju trošila u kući i koliko proizvodi elektrana pa mi se ta njena tvrdoglavost čini totalno nerazumna. Morat ćemo još oko toga pregovarati. Znam, pokazat ću joj u Vesni one dijelove sa participativnim budžetiranjem i platforme gdje građani komuniciraju s lokalnom upravom i sudjeluju u odlučivanju, možda je to nagovori jer znam da želi osigurati novac za nove sadnje drveća u kvartu.

Mama mi se približava, iz džepa poput blaga vadi dvije jablanke sa dedine jabuke kraj kuće. Grlim je, i sjedimo tako hrskajući u tišini gledajući Savu kako lijeno promiče.

Napisala: Iris Beneš, Brodsko ekološko društvo BED, 23.01.2022.

Pogovor: Zašto ove priče ili O čemu govorimo kada razgovaramo o klimatskoj krizi?

Tema nije nimalo jednostavna, a niti lagana. Često u javnom prostoru prevladavaju podaci, stručni ili tehnički pojmovi iz znanstvenih istraživanja i izvješća koja je teško u potpunosti razumjeti, probaviti i povezati s našim svakodnevnim životom. Malo je onih koji se temom doista bave, prate je i razumiju, a većina je onih koji zbunjeno ili rezignirano zaključuje da je to za njih prevelik zalogaj, oni tu ne mogu ništa, slegnu ramenima i nastave po starom. A to nije način na koji možemo ublažiti klimatske promjene.

Za transformaciju u klimatski neutralno i otporno društvo potrebna je drastična promjena načina na koji živimo, radimo, putujemo i učimo, a za takvu promjenu potrebni smo svi mi, ona traži svakog od nas, sada i odmah. I zato smo mi za poticanje promjene odlučili koristiti slike i priče iz budućnosti koje svi razumijemo. Prva priča je iz jedne od mogućih budućnosti grada Slavonskog Broda. U prošlom nastavku donijeli smo priču iz jedne drugačije budućnosti istog grada.

Napomena

Važno je napomenuti da su sve priče fikcija no bazirane su na znanstvenoj literaturi, scenarijima i predviđanjima znanstvenika međunarodnog UN-ovog panela za klimatske promjene IPCC. Više o tome u nastavku.

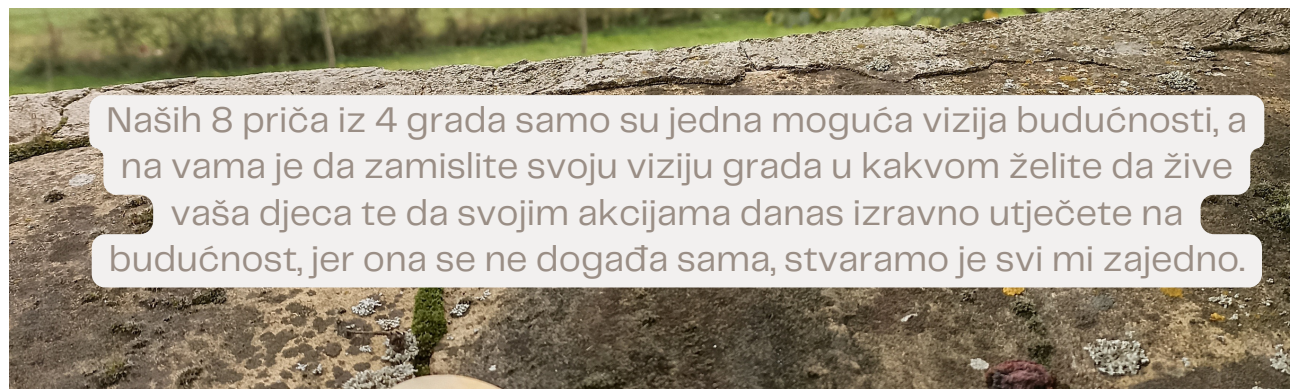
U izvješću UN-ova panela za klimu objavljenom 9. kolovoza 2021. o fizičkoj znanosti klimatskih promjena (AR6 IPCC 2021) koristi se pet mogućih scenarija globalnog zagrijavanja:

- Scenarij 1 – Najoptimističniji: 1.5C do 2050.
- Scenarij 2 – Sljedeći najbolji: 1.8C do 2100. godine.
- Scenarij 3 – Srednji: 2.7C do 2100.
- Scenarij 4 – Opasan: 3.6C do 2100.
- Scenarij 5 – Izbjeći pod svaku cijenu: 4.4C do 2100.

Scenariji su rezultat složenih izračuna koji ovise o tome koliko brzo ljudi smanjuju i suzbijaju emisije stakleničkih plinova. U izvješću se ne može reći koji je scenarij najizgledniji jer o tome odlučuju mnogi čimbenici, uključujući vladine politike. No scenariji pokazuju kako će naši današnji izbori

utjecati na budućnost. U svakom scenariju zagrijavanje će se nastaviti još najmanje nekoliko desetljeća. No, koliko će se brzo podići razina mora i koliko bi vrijeme i ekstremi mogli postati opasni, još uvijek ovisi o tome kojim će putem i koliko odlučno svijet krenuti.

Trenutno smo na najvišim razinama koncentracije ugljika u atmosferi u odnosu na predindustrijsko razdoblje i u stalno rastućem trendu emisija ugljika koje nas vode prema 3–4C stupnja toplijem svijetu do kraja ovog stoljeća, dakle prema scenarijima koje svakako moramo izbjeći!

Izvori znanstvenih podataka kao temelj za vinjete:

1. IPCC 6AR – Climate Change 2021: The Physical Science Basis, Summary for Policymakers <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/#SPM>
2. Strategija prilagodbe klimatskim promjenama RH, travanj 2020. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_04_46_921.html
3. DHMZ ODSTUPANJE SREDNJE TEMPERATURE ZRAKA U 2021. GODINI, https://meteo.hr/klima.php?section=klima_pracenje&param=ocjena&el=msg_ocjena&MjesecSezona=godina&Godina=2021
4. IPCC 6AR Working Group II – Impacts, Adaptation and Vulnerability: Fact Sheet Europe [PowerPoint Presentation \(ipcc.ch\)](https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/pdf/IPCC_AR6_WGII_CrossChapterPaper4.pdf)
5. IPCC 6AR Working Group II – Impacts, Adaptation and Vulnerability: Chapter 13: Europe [WG2AR6_FD_Ch13_Final \(ipcc.ch\)](https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/pdf/IPCC_AR6_WGII_CrossChapterPaper4.pdf)
6. IPCC 6AR Working Group II – Impacts, Adaptation and Vulnerability: Cross-Chapter Paper 4: Mediterranean Region https://report.ipcc.ch/ar6wg2/pdf/IPCC_AR6_WGII_CrossChapterPaper4.pdf
7. PAP/RAC (2021), Priručnik za jačanje otpornosti obala Jadrana*, INTERREG AdriAdapt projekt, Split. <https://adriadapt.eu/wp-content/uploads/2022/01/Prirucnik-za-jacanje-otpornosti-obala-Jadrana-1.pdf>
8. Finch J (1987) The Vignete Technique in Survey Research. Sociology 21(1): 105–114. <https://doi.org/10.1177/0038038587021001008>

Priče iz budućnosti objedinjene su u publikaciji koja je nastala kao dio aktivnosti projekta **METAR do bolje klime** (Mreža za edukaciju, tranziciju, adaptaciju i razvoj) koji je sufinanciran od strane Europske unije iz Europskog socijalnog fonda te Ureda za udruge Vlade RH. Nositelj projekta je

Društvo za oblikovanje održivog razvoja (DOOR), uz partnere Institut za društvena istraživanja u Zagrebu (IDIZ), Sveučilište u Zagrebu Fakultet elektrotehnike i računarstva (FER), Grad Zagreb, Udruga za promicanje ekološke proizvodnje hrane, zaštite okoliša i održivog razvoja „Eko-Zadar“, Brodsko ekološko društvo–BED, Terra Hub, Udruga Zelena Istra, Forum za slobodu odgoja, Institut za političku ekologiju i Zelena akcija.

Publikacija sa svih osam priča dostupna je na [poveznici ovdje](#).

U okviru projekta osnovana je Mreža za pravednu i niskougljičnu tranziciju koja se sastoji od znanstveno–istraživačkih ustanova, obrazovnih ustanova, neprofitnih i profitnih organizacija, organizacija civilnog društva, jedinica lokalne i regionalne samouprave te tijela državne i javne uprave i ostalih dionika čiji je cilj promicanje načela uključivog, pravednog i niskougljičnog razvoja.

